

Varpas išeina kas mėnuo.
Parsisųzdinamoji metų
prekė:
Rusijoje (kuvertuose) 5 rub.
Prūsijoje (Vokietijoje)
ir Austrijoje 4 mk.
Amerikoje ir kitur . . 5 mk.

VARPAS

Atskiro numerio prekė
20 kapeikų.

Apgarsinimai priimami
Varpe po 10 kap.
už eilutę arba jos vietą.

politikos, literatūros ir mokslo mėnesinis laikraštis.

Dviguba našta.

Nors jau praslinko daugiau kaip pusė metų, kaip mums tapo leista spaudinti savo raštus Lietuvoje, vienok da iki šiol neteko mums matyt nė vieno Lietuvoje išleisto raštelio. Nustoję išleidinėti „Naujienas“ mes nebetekome laikraščio, kuris leidus valdžiai spaudą, būtų galėjęs praminti takus legališkajai periodiškajai spaudai. Apie reikalingumą tokios spaudos abejota kitąsyk, bet paskutiniame laike, rodos, tas abejojimas, bent tarpe tautos vadovų, išnyko.

1902 m. mūsų seimas, kilus klausimui apie taktiką mūsų legališkoje spaudoje, išrado už reikalingą daiktą neignoruoti legališko darbo dirvą, bet rūpintis sėti į tą dirvą savo sėklą, turėti įtekme ant visūmenės, jos užmanymų ir darbų. Ant to paties seimo tapo nutarta daugumu balsų išleisti toliaus „Naujienas ir nekalto turinio Kalendorių 1903 metais. Tokia dvasia seimo, žinoma, atsirado ne be priežasčių. Kas gyvena Lietuvoje, o da ir su žmonėms suseina ir pasikalba, tas negali nematyti to dvasiško ir materiališko skurdo, kuriame gyvena mūsų žmonės. Kultūriškas mūsų sodiečio užsilikimas primena tą tamsią viduramžio gadynę su jos stebuklais, žavėtojais, raganiais, su tamsioms girioms, tamsioms dūminėms grįčioms ir nemažiau tamsia ir suspausta žmogaus dvasia. Mūs sodietis ne tik ką nemoka, kaip reikiant, skaityti ir rašyti, bet jis nēmoka nė nuosekliai manyti, nė pagaliaus kalbėt žmoniškai. Mēs negalime čion susiturėti neapgarsinę vieno mums prisiųsto laiško, rašto iš Kriakių apygardos, Kauno gub. Štai tas laiškas:

„громато 194 мятасе прамась свогару воану Дра-
сучу Клайпюсе прашу тамету тамету швигри напратитсе
седекуеь франциску Франциску пивигу пивигу Атласту
Дабя судерефю рума цела цела рума 70 рубду вавилеь
Делтавель швагере Аиртй Анепрете Кайну Даспродя
пасмусу мятй Видутин прашу Таваршу франциску Ат-
сусека Делмве Антонь Кришувель Кловуилеь Вилицнеку
и Вилицнекий и Веймй тавовци пажйетам вававу цуку
пера Ашванасель нека вигдетель сазетем Дуеведане Ат-
ставюсе жпв и сдравь Кя Кловюей Герлауель таворшу
Юдеки правцицку прошу лабан тавель правичеку мян
Грайтй тйне Атсуети судеву Мелазель таворшу фран-
циску распеласеле Антонь Кришувель Думинивель Дау-
пучель мйре Мйре.“

Šitas laiškas noroms-nenoroms primena mums gadynę atsiradimo romaniškųjų ir germaniškųjų kalbų, kada naujai atvykę barbarai, apėmę Rymo provincijas, pateko po įtekme Rymo kultūros ir lotyniškos kalbos. Toki jau yra vaisiai lenkiškojo apšvietimo Lietuvoje, kame atsirado ypatingi lenkiškai-lietuviški poteriai-parodija lenkiškos kalbos.¹⁾

Už tokį „volapiuką“, žinoma, nė viens išmintingas žmogus nekaltis sodiečio; sodietis džiaugiasi šep-teip išmokęs išreikšti savo mintis, kurias jis gali apreikšti ir toli gyvenančiam savo draugui.

Iš Južintų apygardos p. Ex-populi rašo į „Vienybę L.“ Nr. 34, kad tę didesnė žmonių pusė tikinti į burtus, raganius, žavėtojus . . . raganiai esą dagi apsirinkę tam tikras sėdybas. Tokiomis raganių sėdybomis esą sodžiai Dvirėzių, Ambalių, Staronių ir Minkūnų ir moteris, norinčios apsiginti nuo tų baisiųjų užburimų, išradusios už geriausią vaistą — špygą.

Dirva kultūriškam mūsų darbui yra labai plati ir svarbi. Tai suprato L. D. Partijos sąnariai ir laikė už savo pareigą ne tik platinėti tarpe žmonių politišką susipratimą, bet ir šviesti jų protą, tobūlinti širdį, suteikti jiems prieinamu būdu naudingas gyvenimui žinias ir tt. Bet praktika parodė, kad ta dviguba našta yra jiems persunki, fiziškai negalima, ir 1903 m. L. D. P. seimas nusprendė nebeleisti daugiaus „Naujienu“. Kultūriški Lietuvos reikalai turėjo būt aukauti politiškams. Nenormališkos sąlygos gimdo ir nenormališkus vaisius.

Dabar sąlygos mūsų dvasiško gyvenimo persimainė. — Lietuviškas žodis, gyvas ir spaudintas, tapo oficiališkai pripažintas, kaip speciališkas lietuvių tautos turtas, kaip produktas jų dvasios, turintis tiesą ne tik gyvuoti, bet ir tobūlintis.

Bet atsiminkime, kokiose sąlygose tas brangus mūsų žodis turės „gyvuoti ir tobūlintis“, atsiminkime, kad tas žodis pereina iš konstitucijinės šalies į šalį absoliutizmo, iš šalies įstatymų į šalį sauvalės, iš šalies

¹⁾ Tie poteriai eina Lietuvoje per inteligentų rankas kaip *curiosum*.

laisvės į šalį cenzūros; ir tas žodis įleidžiamas į Maskoliją tik dėlto, kad būtų „užkirstas kelias“ laisvam, „negeistinam“ žodžiui. Todėl maskoliškoji cenzūra, pereinant tam laisvėj gyvenusiam žodžiui per sieną jau iš-tolo šaukia: dabokis, kad tavo darbas būtų „sandariai susipynęs su bendraisiais viešpatystės interesais!“¹⁾

O kas gi yra bendro tarp absoliutiškosios viešpatystės interesų ir interesų tautiškojo lietuvių kilimo?! Ak tai yra visiškai priešingi vieni kitiems interesai! Absoliutizmas, norėdamas išlikti, bijo šviesos, bijo laisvės ir be cenzūros negali apseiti; mūsų gi tauta reikalauja šviesos, laisvės, lygių tiesų, ir be to negali gyvuoti. Ar gali gyvuoti, plėtotis ir tarpti tauta, jei jos burna, kuria turi apreikšti savo užmąnymus, velyjimus ir reikalus, sandoriai už-daryta ir — anot „Russkija Viedom.“ — „septyniais antspaudais surakinta“?

Atgijimas jaunos tautos yra negeistinas ne tik absoliutiškajai viešpatystei, kaip Maskolija, bet nė viešpatystei konstitucijinei:²⁾ viešpatystės politika — centralizacija, jaunų tautų — decentralizacija, t. y. šalinimos nuo centro, troškimas autonomijos, nepriklausomybės.

Bet nežiūrint ant tokio interesų antagonizmo yra dirva, nors siaura, kame nėra tų antagonizmų. Tai yra dirva kultūriško, o ne politiško darbo, populiarizacija mokslo žinių, dagi kultūra tautiško mokslo, dailos, muzikos, organizacija labdarinių, profesionališkų, dailos draugysčių etc. Apleisti tos dirvos visiškai mes negalime, ypatingai pradžioje. Atsisakyti nuo to darbo tai būtų vis vien ką apleisti didelę dalį dvasiškų tautos reikalų, arba geriaus sakant, pavesti žmones globai tamsių spėkų, spekulantų Beto darbas tautiškas nėra mums užgintas, ir tik praktika parodys, kame mums pastatyti yra cenzūros rubežiai. Pagaliaus yra patirta, kad cenzūros pančiai juo yra laisvesni, juo daugiau jie yra tampomi.

Kol Maskolija bus po absoliutizmo jungu, tolaik cenzūra bus įrankiu to absoliutizmo, įrankiu administracijos ir cenzorių saualės. Uždėti sau pančius, saugotis kalbėti per laikraščius viešai apie visus mūsų tautos reikalus šiame laike, būtų visiškai nepraktiška. Tam tarpe, kada Maskolijoje kas syk daugiau atsiliuosuoja spauda iš po cenzūros pančių, mūsų tylėjimas parodytų tik mūsų užsilikimą, mūsų tautišką ir politišką nesubrendimą. Mės turime apreikšti savo skaitytojams šioji arba tokį programą, šioji arba tokį savo darbų

planą, apreikšti savo valią, savo troškimus, savo reikalavimus.

Bet įsileidžiam į darbą ant legališkos dirvos mės nė kiek neprivalome užmiršti savo per tiek metų auklėtos užsieninės spaudos. Užsieninė spauda turi mums likti kaip mūsų rezervinis ginklas, kaip vienintelė pastogė laisvo žodžio, kaip išreikštojas tikrų mūsų reikalavimų. Juo didesnis bus mūsų legališkos spaudos persekiojimas, juo reikalingesnė bus mums užsieninė spauda. Mūsų užsieninei spaudai prigul nuopelnas užkovo-jimo lietuviams tiesos spaudinti savo raštus lietuviškomis raidėmis, dabar jai lemta kovoti už laisvą spaudą ir cenzūros išnaikinimą. Kas tikisi apseiti be užsieninės spaudos, tas, matyt, tikisi laimėti be kovos, arba kovoti su tuščiomis rankomis, arba . . . išsvilioti ginklą nuo priešininko.

Mūsų vyriausias tikslas.

Neleizdami iš akių postuliatų, nurodytų mūsų programe, mės privalome kartais ant to arba kito išdėto ten reikalavimo atkreipti didesnę atydą, ar tai dėlto, kad jis mums rodos veikiau galimas iškovoti, ar tai dėlto, kad turi mūsų gyvenime didesnę verčią.

Kovoje su valdzia už mūsų tiesas toks koncentravimas mūsų pajėgų, įkūnijimui kokio-nors vieno tikslo, yra būtinais reikalingas, dėlto kad, išsiskladžius spėkoms, mės esame per silpni iškovoti nuo valdzios ką nors pozityviško. Tik sunėrę visas mūsų spėkas į vieną darbavimos fokusą, galime turėti žymią įtekme ant valdzios ir priversti ją išpildyti mūsų reikalavimus.

Ak teip buvo ir su spauda. Valdžia, negalėdama užkirsti kelio vis angančiai nelegališkai lietuviškai literatūrai, davė mums legališką spaudą. Ilgomis ir sunkiomis aukomis pirkome tą legališkumą. Šis laimėjimas tepriduoda mums spėkų kovot ir toliaus už mūsų tiesas!

Bet čia dygsta klausimas: ant ko privalome atkreipti ypatingą atydą, kokiam tikslui aukauti savo spėkas?

Man rodos, jei ne visi, tai daugumas sutiks, kad po išrišimo klausimo spaudos, klausimas auklėjimo jaunuomenės turi užimti mūsų programe pirmutinę vietą. Jug reikia tą jaunuomenę išauklėti į dorus, skubrius, darbščius, mandagius, protingus žmones, o tą uždavinį atlieka, žinoma, ne-dabartinė gudiška mokykla. Taigi randasi reikalas panaikinimo arba perdirbimo ruskos bakalainės į mokyklą tikrai tarnaujančią ir derančią tautai. Bet atmykime, kad žmoniška mokykla su gudu mokintoju tai absurdas. Gudas mokintojas tai didžiausia per-

¹⁾ v. „Iš svetimų laikraščių“ (C. II. B. 1.)

²⁾ žr. „Kodėl mus spaudžia“ *Ukininke* Nr. 11.

tvara, be kurios sulaužymo negali svajoti apie pagerinimą Lietuvoje gudiškos mokyklos. Nesiginčiju, gal valdžia prispausta reikalo ir sutiks duoti lietuviškai kalbai didesnę vietą gudiškoj mokykloj, ko taip nekuriu mūsų patriotai trokšta, užmiršdami, kad ne kalba lošia auklėjime pirmą rolę. Pavesti mūsų jaunuomenę, tą pamatą Lietuvos buities, auklėti gudui, tai vis tiek ką sudėti mūsų ateitį į valdžios rankas. Ne, išgujimas apaštalu maskolystės ir vienvaldystės iš mūsų mokyklų tai reikalas dienos, neatidėtina mūsų užduotis, kurios svarbumas visiems suprantamas. Bet ar galimas toks išgujimas? Be abejonės. Gudai mokintojai tai ypatingi Lietuvoje missionoriai; missionoriai gi neišvengiami tol, kol turi dirvą savo darbui, netekę tos dirvos turi prasišalinti. Tai gi atimkime jiems dirvą darbavimos. Koku budu? Fiziškos spėkos, teisybė, neturime, bet turime spėką įtekmės, spėką dorišką. Naudokimės jaja. Bet atmykime, kad tik tada atneš mūsų darbas žymius vaisius, kada mes visomis gerai suorganizuotomis spėkomis pradėsime darbą, kada mes nesutramdomi, nesvyruodami ir nekrypdami iš užbrėžtų vėžių, drąsiai žengsime prie aiškiai pastatyto tikslo. Šiam tikslui reikalingas tam tikras darbo programos, suorganizavimas to darbo ir vedimas jo pagal išdirbtą programą.

Čia prigulėtų:

1. Draudimas žmonių nuo leidimo vaikų į ruskas mokyklas. Šiam tikslui reikalingas būtų sutvėrimas agitacijinių kuopų, kurios lankyty Lietuvos užkampius ir varyty gyvu žodžiu propagandą. Išleidimas šiam tikslui derančių atsišaukimų ir platinimas jų tarp žmonių.

Atkalbinėjimas tėvų nuo leidimo vaikų į ruską mokyklą kiekvienamė atsitikime.

Organizavimas slapto mokymo, arba nors stengimos įkurti kuonodaugiausia slaptų mokyklų.

Rinkimas žinių apie valdžios mokyklas Lietuvoje ir talpinimas jų „Varpe“.

2. Raginimas valščionių reikalauti mokiniojo lietuvio ir

3. nemokėti gudui mokintojui algos.

Toks atsisakymas valščionių mokėti gudui algą būtų išteisinamas ir iš pusės valdžios, jeigu mokintojas netektų mokintinių. Pagedautinas organizavimas tarp ūkininkų kuopų, kurios kiekvienoje progoje (statant ir taisant mokyklas, raginant valdžiai valščionis pakelti mokintojui algą, arba paprastai per valščiaus sueigas) reikalautų mokintojo lietuvio, atsisakydami mokėti gudui algą.

Ypatingai privaloty bujoti propaganda gyvu

žodžiu kaip įtekmingesnė ir labiau pertikrinanti, o dėlto ir pasekmingesnė.

Tilvikas.

Prie mūsų taktikos.

Klausimas apie mūsų taktiką yra sąryšyje su klausimu apie priežastis šiokių arba tokių draugijos gyvenimo atmainų. Kadangi mes ikšiol da nesame dorai išaiškinę priežastų draugijos progreso apskritai, o ypatingai priežastų lietuvių tautos kilimo, todėl ir nedyvai, kad pas mus tankiai kyla nesuipratimai dėl taktikos klausimų. Pons Berželis paliečia klausimą mūsų taktikos dėl spaudos atgavimo ir podraug aiškina priežastis spaudos atgavimo. Žemiaus mes talpiname tą straipsnį, pasitikėdami, kad jis padės mums išaiškinti tūlus pанийs mūsų taktikos klausimus.

I.

Dar dėl spaudos atgavimo.

Spauda atgauta. Lietuviai džiaugiasi prišpyrę valdžią pasiduoti. Toksai džiaugsmas ypač apima širdį kai-kurių tėvynainių, kurie nesigaili daų nupiešimui caro valdžios niekingumo. Nulaužti ragus tokiam bauriam priešui, tai darbas nebetkokis, kursai liudyja, juog valdžia turės pasiduoti ir visuose kituose atvėjuose, jeigu tik mes, lietuviai, vesime su ja nepermeldžiamą kovą. Šios taktikos būdas, šis vienatinis ginklas iškovojimui naujų tiesų išveizdi tūliems teip neatspiriama aksijoma, jog kiekvienas, kursai drįsta tam prieštarauti, kursai su valdžia politikuoja, eina su ja geruoju, o nesigriebia vienatinio išgelbingo ginklo — kuoastriausios kovos, kiekvienas, sakau, lieka pavardintas, koku ten išgamu, su kuriuo reikia esą kuoastriausiai kovoti. Su drąsumu, kursai gal pritinka tik kokiems tautos tribūnams, šie tėvynainiai, prisidengę įvairiais slaptvardžiais, dergia tuos „geltonsnapius“ politikus išgamomis, pilnai nurodydami jų tikras, o ne slaptas pravardes. (Žiūr. „Varpą“ Nr. 6 1904. „Spaudos atgavimas“ ir „Mūsų kronika“.) Su tokia taktika tūlų tėvynainių, su taktika, kuri tape prijungta mūsų organui, aš pilnai nesutinku ir manau, jog tokia taktika gali tik nužeminti svarbumą mūsų organo „Varpo“, apie didesnę pagarbą kurio ypač dabar, išgavus spaudą, mums¹⁾ pridėtų labiaus pasirūpinti.

¹⁾ Rašydams „mums“ turiu paakinti gerb. „Varpo“ red., jog po šiuo žodžiu suprantu „varpiečius“. Jau prabėgo daugiau dešimties metų, kaip aš esmu susigiminiaves su „Varpu“ ir rašydams „mes“, „mums“ drįstu manyti, jog ne aš vienas teip manau, bet gal kai-kuri dalis ir iš mano dvasiškos giminės. Žinoma, už tą patį būdą išsireiškimo ir pagaliaus už viską aš pats vienas atsakau, padėdamas apačioj šio straipsnio savo varda.

Berželis.

Dėlko teip manau, tuoj pasistengsiu išaiškinti.

Jeigu kas mane kviečia su kuo nors kariauti, tai aš galiu tepristoti į kareivių eilę tik tuomet, jeigu būsiu persitikrinęs toj karėj laimėti. Tokiam persitikrinimui yra svarbu žinoti, kaip priešų spēką, teip lygiai ir mano draugų sankareivių, kuri tai spēka pridera kaip nuo skaitliaus mano sandraugų, teip da labiau ir nuo įrankių arba ginklų, kuriuos anie tur. Nėgana to, aš turiu atsiminti, jog kiekvienas sankareivis trauks į karę, tik būdams giliai persitikrinęs laimėjimo ir kad kiekvienas iš jų su mažiausia auka norės daugiausiai laimėti. Tas noras „mažiausiai rizikuoti“, „daugiausiai laimėti“ begaliniai daug sveria parinkime pačios eilės sankareivių. Dėlei šio noro ir prasideda išsiskirstymas sankareivių: vieni sako, reikia ant priešų staciškai užpulti, kiti spēja palaukti ir ginties nuo užpuolimo, treti taria, reikia prašyti priešų, be neduos mums savo kanuolių... Kaip ten nesiskiria taktika visų šių sankareivių, vienog jeigu tiktai tarp jų nėra paslapto noro priešui pasiduoti, tai tarp jų nėra ir išgamų... Išgamomis galima vadinti tik tokiuos, kurie aiškiai, su persitikrinimu perėina į priešų pusę, nepaisydami mūsų prirodinėjimus. Ačiu Dievui, pas mus tokių da veik nematy.

Toliaus man rodosi, kad jeigu kas iš sankareivių nori kitus pertikrinti, jog jo taktika yra geriausia, tai tokiam pertikrinimui nėgana da kitus iškolti, bet reikia prirodyti, jog laikantės jojo taktikos anie mažiausiai turės praktišti, o daugiausiai laimėti. Žinoma, tokiam prirodymui reikia geriausiai pažinti visūmenišką minėtų sankareivių padėjimą ir iš augšto žinoti, kuo jie gali rizikuoti, o kuo ne, žodžiu, reikia apskaityti jų karišką galybę. Be tokio apskaitymo veikiškai galima pasilikti idealistui, nes tokių kareivių galybė gali būti paskaityta augštesnia, negu ana tikrai yra. Ne gana to: parsieimę idealistišku supratimu, kad visi kiti privalo laikyties vienokios taktikos, vartoti vienokius ginklus, kas dėlei įvairumo sanarių visūmeniško padėjimo visai nėra galima, tokie kareiviai nustotų draugiškos pagalbos ir visų jų, kurių kariška galybė yra arba menkesnė arba mažesnė. Tuo tarpu karėj kiekviena spēka yra brangi.

Kad kiekvieną spēką, arba, kaip augščiaus pasakya, karišką galybę, reikia branginti, tai geriausiai paliudyja patsai spaudos atgavimas. p. *Impr.*¹⁾, teip trokštąs surasti „lietuvius patriotus — caro tarnus“, nors prisipažįsta, jog

spaudos gražinimo motyvai buvo, kaip ans sako, „mūsų¹⁾ kartkartėmis“, apsvarstomi, vienog matomai ir šiandien da jam nevisai aiškūs. Ans sako: „turėjo jau, rodosi, kiekvienam būti aišku ir suprantama, jog ne kokio gero mums linkėdama ir ne iš kokios geros širdies gražis valdžia mums spaudą. O ir sugražino juk ji, iš tikrųjų, spaudą mums tik dėlto, kad susizgribo, jog be jos (t. y. be spaudos) ji daugiaus nustoja, negu pelno, — sugražino, nes buvo jau prie to paties gyvenimo prispirto.“ Štai aš ir nežinau, ar valdžia susizgribo, ar paties gyvenimo buvo prie to prispirta, žodžiu nežinau, ar veikė prie spaudos atgavimo subjektyviškos ar objektyviškos priežastis.

Jeigu prie spaudos atgavimo veikė subjektyviškas priežastis, jeigu valdžia susizgribus pamatė, jog daugiaus jai bus pelno, leidus lietuviams spauzdinti raštus po cenzūra, tai tuomet, žinoma, sunku kalbėti apie spaudos atgavimą, kaip apie „iškovotą tiesą“. Jeigu valdžia yra leidus lietuviams spaudą, tik norėdama jiems didesnės pragaišties, tai, žinoma, nereikėjo jai už tokią nelemtą dovaną dėkavoti ir netikusiai padarė kairie lietuviai²⁾, dėkavodami už ją, nors vargiai už tai juos galima išgamomis vadinti. Bet autorius minėto straipsnio, matomai, norėtų matyti čion veikusią tik objektyvišką priežastį, nes sako, jog „atgautąją spaudą mes privalome priimti, kaip vieną iš atkovotųjų savo tiesų.“ Jeigu teip saprotauti, su kuo ir aš sutinku, tai konkluzija apie „išgamus“ darosi aiškesnė, nors aš anų tuo žodžiu nebučiau šėres. Priešas priverstas atiduoti mums savo kanuolių, o mūsų kareiviai eina jam už juos dėkavoti, tarsi už dovaną — darbas netikęs ir gana. Bet patsai dėkavojimas, be abėjonės, buvo sujungtas ne su kitais pobūdžiais, kaip tik su tais, idant iš daleistos spaudos visūmenė galėtų kuoplačiausiai pasinaudoti. Čion prisėina veždėti į tą dėkavojimą, kaip į ginklą platesnės spaudos išgavimui. Tas ginklas, mano nuomone, visai netikęs, kaipo ir kiekvienas įrankis, vartodams kurį žmogus nieko nerizikuoja: prieš spēką reikia grumties su spēka, o ne

¹⁾ Nurodytuose NNR. „V-po“ niekur neradau parašo p. *Impr.*

²⁾ Ponui *Impr.* galiu nurodyti da dvi vieti, kame ans gali pajieškoti lietuvių patriotų — caro tarnų: Kaune 4 lietuviai buvo nuėję prie gub. Vataci dėkavoti už spaudos leidimą. Suvalkų gub. vienas inteligentas sako surinkęs nuo „savo“ suvalkiečių parašus teipat padėkavojimui. Prvardžių tuo tarpu nesakysiu. *Aut.*

¹⁾ „Varpo“ Nr. 6. Spaudos atgavimas.

su kokiais nors meldimais arba „padėkavojimais“.

Grįždams prie spaudos atgavimo, turiu pripažinti, jog p. Impr., ačiu savo neaiškiam protavimui, priežastis to leidimo netikėtai teisingai nurodė, beje, kad prie to leidimo prisidėjo ir subjektyviškos ir objektyviškos priežastys.

Prie objektyviškų priežasčių reikia priskaityti atsiradimą ir gyvenimą lietuvių užsieninės spaudos ir teip apstų kontrabandos prasiplatinimą, jog Vilniaus generalgubernatorius išreiškė net baime, kad šis kraštas galės „subrusti“. Apie tą krašto bruzdėjimą gaunam ir iš kitur patirti.

Man teko regėti, — ant nelaimės tik trumpą valandėlę — sąrankį visų, paliečiančių lietuvišką spaudą, klausimų, kuris buvo perstatytas ministerių komitetui. Ten didžiai įdomūs yra caro paženklinimai, kuriuos ans yra padaręs ant pakraščio „padoniausių“ mūsų gubernatorių pranešimų. Buvusieje gubernatoriai Suchodolski, Suvalkų — Vacity, o ypač Kauno — Rogovič nurodinėjo, jog jų valdomose gubernijose regimas esąs žmonių bruzdėjimas iš priežasties prasiplatinimo lietuviškų knygų ir jog vienatiniu įrankiu tam bruzdėjimui numalšinti — esąs spaudos leidimas. Caro užtėmyjimais „teisingai“, „tinku“, „kada gi pagaliaus tas klausimas bus išrištas?“ Panašūs patėmijimai yra ir ant buvusių Imeretinskio pranešimų. Bet buvusis Vilniaus generalgubernatorius Trocki buvo tam leidimui priešingas ir ant jo pranešimų pažymėta: „Atsiminti perkraatinėjant klausimą komitete.“ Buvusis ministeris Sipiagin vos tik visai nenugrūmė mūsų spaudos klausimo. Kuomet dėlei kokio ten pranešimo, buvo ans caro užklaustas, kokiame padėjime tas klausimas, Sipiagins pranešė carui, jog neva caras jau jam ypatiška išrišęs tą klausimą, paliepdams ant visados uždrausti spaudą. Tuomet caras ant pakraščių jo pranešimo yra užrašęs: „tame pilnas nesusipratimas: „aš niekadoms nėmsu davęs tokio paliepimo. Tebūna perveždėtas klausimas ministerių komitete.“

Nevezdint ant teip aiškaus paliepimo, su išrišimu to klausimo vis tempė ir gal ilgai, da keletą metų, būt tempę jeigu nebūtų atširadę žmonių, tą klausimą judinusių. O kaip judino, tai galima suprasti. Už pinigus lengvai galima surasti ir reikalingus motyvus spaudos leidimui ir žmones, kurie norėtų tuo klausimu užsiimti.

Žinoma, galima pasakyti, jog jeigu ne šiandien, tai ryt būtų spauda išgauta. Bet tame ir visas svarbumas, kad ji šiandien iš-

gauta. Išgavimui tos spaudos, kaip tvirtinu, buvo vartojamas papirkimas, derybos su urėdais ir t. t., žodžiu įrankiai, kurie visai nepanašauja į nepermeldžiamą kovą. Norėdami būti liogiškais, turėtume ir darbą tų žmonių pavadinti išgamišku darbu, o tuo tarpu gal jie mokėjo pasinaudoti geriausiais įrankiais, t. y. tokiais, su pagelba kuriu mažiausiai išduodant daugiausiai galima pasipelniti.

Teip, spauda atgauta. Valdžios urėdai, ar tai dėlei jų pačių sumanytų motyvų (tame objektyviska priežastis leidimo), ar tai dėlei motyvų, kuriuos būdami patepti ant greitųjų surado, užmanę yra ūkdyti mūsų visūmenę su pagelba cenzūruotos spaudos. Męs žinome, jog prie tos pačios cenzūros galima ir šėip rašyti, galima ir kitaip, o kaip rašys mūsų viengenciai, tai priderės jau nuo dvasiško bei politiško pačių rašytojų subrendimo. Bet kaip jie ten nerašys, jie privalo žinoti, jog mūsų užrubežinėj rašliavoj jie sutiks teisingą ir tikrą kritiką, be kokių nors beparatingų koliojimų arba užmetimų, nes tiktai toksai teisingas ir tikras balsas ir gali susilaukti priderančios pagarbos nuo visūmenės.

Berželis.

II.

Mūsų taktikos principas.

Pons Berželis savo straipsnyj „Dar dėlei spaudos atgavimo“ preina prie persitikrinimo, kad „nepermeldžiama kova“ nėsanti „vieninteliu ginklu iškovojimui naujų tiesų“, kad „karėj kiekviena spēka ėsanti brangi“, kad prie priežasčių spaudos leidimo, reikią priskaityti ne tik „atsiradimą ir gyvavimą lietuvių užsieninės spaudos, kontrabandos prasiplatinimą“ kilusią iš to Lietuvos valdovų baime, kad žmonės „nesubrustų“, bet teipgi „atsiradimą žmonių, tą klausimą judinusių“ . . . per „papirkimus, derybas su urėdais ir tt.“

Ar tame dalyke privatiška tarpininkystė ištikrųjų ką gelkėjo, p. Berželis nepasako ir veikiausiai negalėtų pasakyt. Todėl ta tarpininkystė, kaipo priežastis spaudos atgavimo visai nustoja vertybės kaipo argumentas rekomenduojamai jo taktikai. Tuo tarpu prasiplatinimas užsieninės literatūros yra pačios valdžios pripažintas kaipo vaisius uždraudimo spaudos ir priimtas kaipo motyvas spaudos leidimo. Valdžia pati suteikė mums naują argumentą, kad taktika mūsų yra gera, kad męs „tik kovos keliu“ esame įgiję naują tiesą. Racionališkumą tokios taktikos męs esame pažinę ir anksčiau, iš kitų faktų ir slaptP valdžios dokumentų (žr. „Maskolių valdžia ir žmonės“). Klausimas tas buvo nesykj apkalbamas mūsų aikraščiuose ir galų

gale 1903 metų seime tapo L. D. Partijos viešai apskelbtas, kaip taktikos principas, toks nusprendimas: „L. D. P. pasitiki įvykinti savo tikslą **tiktai** kovos keliu.“ Nuo to laiko, kaip šis taktikos principas tapo L. D. P.-jos pripažintas už teisingą, mes, kaip L. D. P. šarariai turime ant to nusprendimo žiūrėti kaip ant prisakymo, kaip ant mūsų apsėjimo rodyklės. Pildymas to prisakymo tai mūsų pareiga, o peržengimas to prisakymo tai mūsų nusidėjimas prieš partijos principus.

Šitoks supratimas mūsų pareigų ir kārštas rēmimas mūsų taktikos principo ir iššaukė aštrią kritiką apsėjimo taikiosios politikos pasekėjų ir iš dalies teisingą ir suprantamą pasipiktinimą p. Berželio.

Red.

Maskolija prieš Europos teisną.

(Tęsimas.)

Daug interesingų žinių apie Maskoliją suteikia teipgi liudininkas Buchholz iš Charlottenburgo, gimęs Maskolijoje, mokinęs tų aukštesnių mokslų 3¹/₂ metų ir arti susipažinęs su revoliucijiniu Maskolijos judėjimu, paskui persikėles į Vokietiją ir priėmęs naturalizaciją. Jo vardas su tikruoju adresu tapo atrastas ant siuntinių, išleistų į Tilžę ant vardo kurpininko Mertenso, nors jis tų siuntinių nesuvenęs. Tai atsitikę dėlto, kad maskoliai gyvena Vokietijoje, yra labai dabojami rusiškųjų policijos agentų, ir esą peritikrine, kad jų gyvenimai, jiems nesant namie, būna tų agentų lankomi ir griozdžiami.¹⁾ Kad tai ne tuščia baimė, matyt ir iš to, kad jo pati, gimusi rusė, atsilankiusi į Peterburgą buvo suimta ir apkalta per keturius mėnesius už tai, kad ji buvo pardavusi Charlottenburge kelis numerius „Искра“. Tai išgirdęs apginėjas Haase sako: „aš įstatu, kad Vokietijos valdinys tapo suimtas Maskolijoje už darbus, Vokietijoje atliktus.“

II.

Revolucijinis Maskolijos judėjimas.

Kilus kalbai apie revoliucijinį Maskolijos judėjimą liudininkas Buchholz šiteipo išguldė terorizmo pradžia.

Buvo gadyne, kuomet terorizmas dagi pačioj literatūroj nebuvo persekiojamas. Bet ramiai socializmo propagandai tapo iškirstas Peterburge procesas 193. Miesto policmeisteris už atsiskakymą sveikintis vieną iš apskųstųjų liepė nuplakti rykštėmis. Tai buvo negirdėtas iktol atsitikimas. Iš visų Masko-

lijos kraštų skubino įvairios ypotos į Peterburgą, norėdamos jį už tai nubaut. Tarpe pirmųjų buvo 20 metų mergelė Viera Zasulitš, kuri į piktđarį paleido šuvį. Tai, gali sakyt, buvo pradžia terorizmo. Tuomet politikieji procesai buvo da viešai svarstomi, ir prisaiķintųjų teismabutis ją išteisino. Tuomet ji iškeliauo į užsienį ir tų vėliaus perėjo į socialdemokratų eiles. Neužilgo (1878) Kravčinsky (Stepniak) užmušė žandarų pulkininką Mezencevą. Mezencev buvo tuomet vadu Rusijos žandarų ir buvo kaltinamas už minėtąjį plakimą rykštėmis. Po to Želiabov atsikartotinai bando užmušt Aleksandrą II; 5 d. vasario 1880 m. Želiabovo draugas Chalturin organizuoja eksploziją Šiaurės Rūmuose. Želiabov, Grinevicki, Perovskaitė 1 d. kovo 1881 pasekmingai įkūnija planą užmušimo Aleksandro II; 18 d. kovo 1882 Chalturin užmuša vieną prokurorą.

Po užmušimo Aleksandro II įvyksta ilgų metų tyla, ir terroras net literatūroj netenka savo apgėnėjų. Tą tylą pertraukė Karpovič, su kuriuo aš ypatiškai pasipažinau, būdamas studentu Berlyno universitete. Priežastis Karpovičiaus atentato buvo tokia. Peterburge laike metinės universiteto šventės studentai padarė demonstraciją neapkenčiamam savo rektoriui. Kaip bematant ant jų užpuolė kazokai su kančiais ir baisiai apkūlė dagi išsiskirsčiusius. Studentai pakėlė didelį streiką. Valdžia įstatė tyrinėjimą; pagelbininkas ministerio apšvietimo Vannovsky ir ministeris finansų Vitte sustatė pranešimą, kad išėjes į eikštę didis policijos netakingumas. Vieton užbėgti už akių tokiai policijos sauvalei, valdžia išleidžia prisakymą, kuris liepia streikiuojančius studentus imti kariūmenėn ir laikyti juos tų tolaik, kolaik jų viršininkas nepraneš apie jų pasitaismą. Studentai manė, kad įkūnijimas to prisakymo būsiąs negalimas, bet kuomet kilo studentų demonstracijos Kiev'e, daugelis jų buvo įtraukti į paprastųjų kareivių eiles. Studentai vėl pakėlė streiką, bet šį sykį jie išėjo ant ulyčių daryti demonstracijas. Judėjimas pasiekė aukščiausią laipsnį, kuomet pasklido gandas (vėliaus pasirodė netikras), būk tūli studentų-kareivių už nenuolankumą būvę sušaudyti. Kaip bematant nuvažiauo į Peterburgą Karpovič ir nušovė apšvietimo ministerį Bogoliepov'ą. Rašydamas laiškus į savo draugus, gyvenusius užsienėj, jis prisipažino, kad tai jis padaręs ne dėlei kokių nors politišķų priežasčių, bet vien gindamas savo draugus studentus. Bogoliepovo įpėdinis Vannovsky panaikino prisakymą imti studentus kariūmenėn. Išspradžių padėta ant jo daug vilčių. Bet pirmuoju jo darbu buvo

¹⁾ Užlaikymui slaptos policijos užsienėj paskutiniame laike (1903 m.) būvę skiriama 950.000 rbl. ant metų.

ikūnijimas prisakymų. išleisti priešais studentus-žydus. Studentai, kurie iki šiol da šaukdavo „tegyvuoją caras!“, pasipiktinę iš naujo ministerio apsjimo susivienyjo su darbininkais ir ėmė daryti demonstracijas ant ulyčių. Valdžia vėl paleido į darbą kančius, o ministeris vidaus dalykų Sipiaginą dagi daleido vartot ugniašovius ginklus. Podraug jis užgynė organizuoti privatišku keliu pagelbą badaujantiems, nors tuomet siautė pietų šalyj baisus badmetis. Toks ministerio apsjimas iššaukė didelį pasipiktinimą; neužilgo jis krito kaip auka pasikėsymo Kievo stud. Balmašov'o. Da pirm to Lazovsky buvo bandęs užmušt Šventojo Sinodo oberprokurorą, kuris yra dideliu reakcijos paramu ir esąs kaltininku sutrukdyimo ikūnijimo Loris-Melikovo konstitucijos (parlamentas su patariamuoju balsu).

Priežastis Kačuros atentato buvo tokia. Nuplakes visus sodiečius viename sodžiuje Obolenski pasakė budeliams: pabaigę su vyrais, dabar imkities už moterų. Po to kazokai užpuolė ant moterų draskė jas ir žagino. —

Pirmsėda. Liudininke Buchholz, ar tamsta tai patvirtintum prisaiika?

Buchholz. Teip!

Galiausiai įvyko pasikėsymas Hiršo Le-kerto. 1 d. gegužės 1902 m. atsitiko Vilniuje demonstracijos, bet nedidelės ir dalininkai galėjo būti suimti. Vakare teatre nuo galerijos buvo mėtomi žemyn laiškėliai su parašu: „sveikinu, sulaukus 1 d. gegužės“; podraug buvo girdėti šūkavimai: „šalin absolutizmas!“ Paprastai atsitikdavo, kad dalį suimtųjų demonstrantų paleizdavo, o dalį išsiųzdavo į Sibirą. Bet šį sykį atsitiko kitaip. Gubernatorius fon Vahl pats atėjo į kalėjimą, liepė pašaukti kalinius ir pasakė jiems: „jums aš turiu ką visai ypatingo.“ Po to turėjo nusirėdyt kaliniai, dagi tie ką netyčia buvo tarp demonstrantų prisimaišę, ir liepta buvo jiems įkirst po 30 kančių. Vienas iš kankintinių jau po 10 kirčių apalpo, todėl budeliai apsistojo, kol jis vėl neatsipeikėjo. Dagi kalėjimo užveizdai negalėjo būti prie tos ekzekucijos, negalėjo klausyti baisyų, širdį perveriančių dejavimų kankinamųjų. O pons fon Vahl sau tyčiojosi: „aš sveikinu, sulaukus 1 d. gegužės!“

Šita eilė užmušimų ir pasikėsymų ant gyvasties aiškiai parodo, kad ne raštai, bet gyvi paveizdai gimdo terorizimą.

Kad valdžios politika apskritai ir Plevės sauvalė ypatingai turi būt apkaltinta už žmonių kraujo praliejimą, tai liudija teipgi Kišinevo žydų žudymas. Kad už tą žydų žudymą esanti teipgi kalta Rusijos valdžia, rašė

„Frankfurter Zeitung“, „Wiener Zeitung“, „Times“ ir kt. Apie tą dalyką Koenigsbergo teismabutyj tapo perskaitytas paduotas valdžiai Kišinevo žydų raštas. Pirm 5 metų prieš žydu mušimą tapęs įkurtas laikraštis „Бессарабскъ“, kuris ėmė sėti neapykantos sėklą prieš žydus. Tas laikraštis kas dien siundė žmones ant žydų, šaukdamas: „mirtis visiems žydams!“, „visi žydai turi būt pasmaugti, pakarti“ ir tt. Nežiūrint ant to cenzūra (valdžia) nieko nesakė, ir tokiu būdu šits vienintelis valdžios leistas laikraštis visiškai užnuodyjo savo skaitytojus. Kad gali atsitikti žydų mušimas, apie tai kalbėta atvirai ne tik tarpe žydų, bet ir tarpe policijos tarnų. Žydai paakino ant to dalyko administraciją, bet toji juos suramino; po to žydai nė nesirengė gintis. Dagi prasidėjus žydų mušimams, urednikai ir policijos aficerai laikė žmonių pusę, atimdami nuo žydų apsiginimo įrankius ir šaukdami: „muškit žydą!“ Kada vakare policija ėmė stabdyt muštinę ir areštuot kaltininkus, tie pasipiktinę iš tokio policijos apsjimo šaukė: „ak, tik yra valia žydus mušti!“ Kariūmenė, kuri šiaip, atsitikus menkam bruzdėjimui, atvyksta, buvo tuomet kurčia, ir tris sykius reikėjo telegrafuot, kol ne buvo duotas jai tam tikras paliepimas.

Beto teismabutyje buvo skaitomos ištraukos iš įvairų atrastų raštų, perkraatinėjamas partijų programas, taktika, etc.

Visi atrastieji raštai gali būt padalinti į tris dalis: kraštutinių terroristų, arba nardoVOLCŲ, socialistų-revoliucionierių ir socialdemokratų.

Prie pirmosios dalies priguli „Народоволецъ“, kurio atrasta apie 600 ekz., „За сто лѣтъ“, „Долой царя“ ir kt. Atstovais kraštutinių terroristų yra Burcev ir Nadiezdin. Tuluose Burcevo raštuose, kaippo motto, aprinkti žodžiai: „ecrasez l'infame!“ Burcev socialdemokratų programą vadina „siauru“ ir tik nuo terroro tikisi „plačios“ įtekmės. Prieš prieraše prie brošūros vieno studento-revoliucionieriaus parašyta:

Šūviai yra būtinais reikalingi! Garšus šaudymas ant visos linijos yra reikalingas! Seip draugija ima snaust ir paskui yra sunku ją išnaujo sužadinti prie darbo. Reik mums senovės terroristų, karžygių, apaštalių laisvės kraujo ir keršto, kurie patys savęs išsižadėtu. Reik kirst, iš visų pusių kirst. Pagaliaus kovos planas turi būt nutaikytas į vieną punktą — į carą, arba, jei būtų reikalinga, į visą carų eilę per sistematišką politiską terorą... Mēs revolucionieriai ne tik dėlto, kad norime sukelti minią, bet ir dėlto, kad norime sukelti prieš valdžią kariūmenę, užpulti naktį carorumus, vartoti bombas, dinamitą“ . . .

Dėlei užmušimo serbų karaliaus ir karalienės Burcev šep atsiliepia:

„Bravo, serbai! Bravo! Šveskit užmušimą serbų karališkosios poros! Kiekviena lazda yra gera šunį mušti; tai yra gera idėja užpulti rūmus ir carą suimti. . . Rusijos nėra tokių carų, kurie nebūtų budeliais. Be kartuvių, kalėjimų, rykščių, kančių, cenzūros carizmas negalėtų Rusijoje išlikti. Mikalojus turi ant savo sąžinės visą eilę kruvinių nuodėmių. Jam viešpataujant liejamas buvo kraujas sodiečių, darbininkų, revoliucionierių be galo be krašto. Tai, tiesiog sakant, kruvinas viešpatavimas. Rusijos istorikas minės vėliaus vardą Mikalojaus ir jo pagelbininkų su pasibaisėjimu: ak dabar su rykštemis, kančiais ir lazdomis mušte užmuša, šauja į neapsiginklavusią minią darbininkų ir sodiečių, užkankina kalėjimuos ir kankyklose (Folterkammern). Visa gauja niekšų, kaip antai Plehvė, Vahl, Sipiagin, Obolenski, Keller tyčiojasi sau iš žmonių. Kas syk daugiau žmonių miršta badu. Ir ateityj, kolaike gyvuos carizmas, nieko daugiau negali tikėtis nuo cariškosios valdžios, kaip tik rykščių, kančių, kartuvių ir cenzūros. . . Agitacija gali valdžiai tik neramumą padaryti, vien terroras gali ją nugazdyti“ . . .

Burcev'o „Народоволецъ“ Nr. 4 tarp kitko rašo:

„Mes turime visur Maskolijoje popularizuoti tą paziūrą, kad Mikalojus II yra daugiausia kaltas už visas šių dienų nelaimes ir vargą Rusijoje ir kad jis tai supranta. Mikalojus II laikosi tik per cenzūrą, žandarus, policiją, ištrimimus, kalėjimus, rykštes, kartuves. . . kaip vyriausias mūs uždavinys yra caržudystė, sistematiška caržudystė, visa eilė caržudyščių“ . . .)

Bet ir tas atkaklusis teroristas palinkęs yra nusileisti dągi nemkoms reformoms įsikūnijus. Vienoj vietoj savo istoriškų raštų Burcev teip atsiliepia:

„Mes tik tuomet galėsime visiškai užbaigti teroristiškąją kovą, kuomet valdžia panorės atsakyti nuo savo dabartinės plėšimos politikos (Räuber politik). Mes esame teroro šalininkais ne dėl to, kad jis mums patiktų, bet dėl to, kad dabar nėra tokio kovos įrankio, kuris be teroro galėtų priversti valdžią nusileisti. Jei Rusijoje būtų galima geresnė politika, kuri neprigulėtų nuo Pobiedonoscevo, — dągi tokia, kuri buvo prasidėjus prie Loris Melikov'o — ir jei būtų viešai apskelbta ir užtikrinta, kad prasidės nauja gadynė laisvo plėtojimos, tai mes būtume tokiais jau teroro priešininkais Maskolijoje, kaip esame jo priešininkais laisvose šalise. Ak ir mes ne visuomet vartojome

¹⁾ Dvasią Burcev'o iš dalies išteisina istorija jo gyvenimo. Burcev — sako Buchholz — pabaigoj aštuntų dešimtų metų buvo išsiųstas į Sibirą, į pačią karą. Tame tarpe viena 20 metų moteriškė, negalėdama pakelti apkalimo kankynių ir užkartų jai darbų, rėžė su ranka į veidą direktoriui. Tokis apsigėjimas paprastai buvo baudžiamas mirtim. Bet tą sykį kalėjimui užveizdas liepė jai įkirsti 100 rykščių. Dviem dienom praslinkus po tos eksekucijos kankintinė numirė. Kaliniai, tarpe jų ir Burcev, buvo ne savėje iš gailėsčio ir pasipiktinimo ir užprotestavo atsiskaiddami nuo valgio ir bandė atimt sav gyvastį. Bet jie negalėjo gauti užtektinai nuodų. Kiti po 3 sykius bandė padaryt sav galą. 3 vyrams ir 2 moteriškėms vis gi pasisekė padaryti sau teip pagedaujama galą.

bombas, mes teipgi turėjome šviesesnę jaunystę; gaila, kad ji yra žuvus, bet tai ne mūsų kaltė.“

Nadeždin turi mažumą kitokį supratimą apie terora. Savo brošiuroj „Atgijimas revoliucionizmo“ jis šiteipo sako:

„Jei sykį per terora yra prasidėjus energiška ekscitatyviška agitacija miniose, tai ir darbas yra atliktas, ir ateitis spręst apie tai, ar lemta jam bus likt ir toliau, ar jo vietą turės užimt visa eilė sukilimų apsiginklavusios minios. Sostas caro, atsiradus stipriam revoliucijiniui judėjimui minių, pasijus esąs be apginėjų. Tai neapaukuotas granitas, bet tiktai apaukuotas medinis stuobris, kiaurai termitų naikinamas. Jam sugriauti nereik didelės pajėgos, jis pavirs į griuvėsius, nuo pirmo minių užpuolimo. Nieks neišgelbės sosto caro, lyginai kaip nieks neišgelbėjo Aleksandro II nuo teismo teroristų, karžygių, už tautos laisvę. . .“

Programą darbų formuluoja Nadeždin tokiu būdu:

Turi būt atsiecta: 1. organizuota regulacija darbininkų judėjimo, 2. sunaudojimas studentų judėjimo revoliucijos tikslams, 3. sunaudojimas visų opozicijinių srovių rusiškojo draugioj, 4. organizacija spēkų, atsirandančių kaime, 5. propaganda ir agitacija kariūmenėj, 6. atnaujinimas ryšio su kitais revoliucionieriais, 7. organizacija sistematiško teroro, kaipo ekscitatyviško įrankio praplatinimui politiško judėjimo tarp minių. . . Politiškieji užmušimai yra reikalingi kaipo atsakymas kruviniems valdžios darbams, dągi nepaisant ant to, ar bus iš to nauda politiškam judėjimui. Žinoma, kiekvienam būtų mieliau duoti Zubatovui kelpinigus ir paprašyti jo išvažiuoti, kur sau nori, bet kad prie dabarcio sąlygų to negali padaryt, tai geriaus tegul jis bus nužudytas. Ir tai dabar, o ne vėliaus. Nėsa pasitusių šunį užmuša tuomet, kada jis drasko žmones, nelaukdami, kol jam ateis galas. Už begėdiškus darbus ir išniekinimą turi proletoriatas teip jau atkeršyti, kaip ir kiekviens atskiras žmogus, ginantis savo ypata.“

Apginėjas Liebknecht tokiu būdu charakterizuoja Nadeždino paziūras: pradžioj jis rekomenduoja terora kaipo ekscitatyvišką kovos įrankį, o paskui kaipo įrankį doriškojo apsigynimo (Ehrennotwehr). Paskutiniame atsitikime teroras esąs perstatytas ne kaipo kovos įrankis, bet kaipo ginklas prieš morališkąjį nupuolimą. Kad jis teip mano, galima esą spėti ir iš to, kad pabaigoj jo brošūros yra patalpintos Henckell'io eilės:

Wir find die Barbaren der Milde,
Wir find die Barbaren des Rechts,
Wir führen die Freiheit im Schilde,
Die Freiheit des Menschengeschlechts.

Buchhozas užtėmyja, kad Burcev stovįs su savo politiškomis paziūromis visai skyrum, ir tik jo istoriški raštai esą išleidžiami social-revoliucionierių. Dągi Nadeždin kovojęs prieš Burcev'ą, ypatingai paskesniame laike, kuomet jis pats išsižadėjęs savo ankstybesniųjų išvedimų ir apskritai buvo pakrypęs į socialdemokratų pusę.

Social-revoliucionieriai savo raštuose („Революционная Россия“ „Вестникъ Революционной России“, „La Tribune russe“ ir kt.)

teipgi stoja už terrorą, kaip kovos įrankį prieš carizmą. Rašte savo „Taganrogo procesas“ (dėlei Rostovo demonstracijų, įvykusių 12 d. kovo 1902 m.) tarp kitko pasakė:

„Mēs atkartojame, kad patogiausiu atsakymu „baltamjam“ valdžios terorui turi būt sustiprinimas revoliucijinės agitacijos tarp minių. Ant šito kelio užstojus reikės mums iškentėti baisiausius persekiojimus. Daug kraujo bus toje kelionėje pralieta. . . . Bet mēs neiškrypsime iš to kelio, nes tik jis viens veda prie laimėjimo. Jei mēs to kelio neapleisime, tai mēs galime būti persitikrinę, kad mēs atsikeršysim carizmui, parbloškę jį ir sugriovę jo netikusį rūmą.“

Atsišaukime į visus Rusijos sodiečius social-revoliucionieriai ragina sodiečius ištiesti savo sulinkusią nugarą ir reikalauti, ko neatsiektą per prašymus.

„Žmonės turi stoti už teisybę. Jei inteligencija, miesto ir sodžiaus darbininkai paduos vieni kitiems ranką, tai su meškučiu eis blogai. Jei reikalavimas stovinio parlamento nebus išpildytas, tai žmonės pasipriešis, nemokės mokesčių, neis tarnauti kariūmenėn. . . . Valdžia užsispyrus laiko darbininkus vargingame padėjime ir nelieka jiems kitos išseigos kaip tik terroras. . . . Propaganda tarp darbininkų neprašals reikalingumo teroristiškos kovos, bet už tai ji tai kovai prirengs dirvą. . . .“

Kitoj vietoj social-revoliucionieriai užtėmija:

„Terroras vėl sugryš, bet ne prieš carą, tik prieš neapkenčiamus sąnarius caro valdžios. . . . Mēs turim būti laisvi valstiečiai, o ne caro nelaisviai! Darbininkai, valstiečiai, esantieji šalyje verguvės! Jūs turite tiesą, pareigą ir privalote per revoliuciją sugriauti caro sostą, išliuosuoti Rusiją iš verguvės pančių. . . . Renkitės į kovą, kad nebūtumėt užpulti iš netyčių, kad jūs galėtumėt padaryti demonstraciją susitelkę tūkstančiais ir apsiginklavę, kad už savo skriaudas patįs atkeršytumėt, o ne koks naujas Lekertas.“

Socialistai revoliucionieriai yra Maskolijoj gana populiarški. Jie yra susiorganizavę į tam tikrą darbininkų partiją, apimančią ypatingai miestų proletariatą. Beto prie jų priguli Agrarsocialistiškoji Lyga, Kovos organizaciją ir Sodiečių susivienijimas (Bauernbund).

Maskoliškiejie socialdemokratai nesutinka nė su kraštutinių teroristų, nė su social-revoliucionierių taktika. Ta partija yra jauniausia ir pasiremia ant tų pačių pamatų, ką ir vakarinės Europos socialdemokratija. Prie tokių socialdemokratų priguli teipgi žydiškoji organizacija „Bund“. Vyriausiu maskoliškųjų socialdemokratų organu yra „Искра“, o jų vadovu — Plechanov.

Iš svetimų laikraščių.

„С.-Петербургскія Вѣдомости“ Nr. 273 rašo, kad 2 (15) d. spalio mėn. valdžia leidusi p. Smilgai išleidinėti Peterburge nedėlinį lietuvišką laikraštį, vardu „Peterburgo Laikrasztis“. Autorius šitos žinios tarp kitko priduria: „reikia tikėtis,

kad įkurtas čion lietuviškas organas su laiku užkirs kelią ateinantiems į Lietuvą kontrabandos kelių negeistiniams laikraščiams“. . . . Velydamas laikraščiui pasisekimo, autorius negali susiturėti nepasakęs, kad tas apšvietimo darbas būtų „sandoriai susipynęs su bendraisiais viešpatystės interesais“. Ko reikalauja nuo lietuvių tie „bendriejie viešpatystės interesai“, nepasakė. Veikiausia, tai bus tie patys interesai, dėlei kurių 1864 m. mums tapo uždrausta spauda.

Das russische Regime in Litauen und der internationale Kongress in Amsterdam. („Socialistische Monatshefte“, 8. Heft, pp. 646—653.)

Autorius straipsnio p. Ladislaus Gumpowicz išguldinėja neteisingumą nepriėmimo į kongresą Liet. Socialdem. Partijos, kuri „plačiame rašte išaiškino savo tiesą figuruoti ant kongreso, kaip atskira tauta.“ Tas jų troškimas atradęs priešininkus iš dviejų pusių: iš pusės maskolių ir lenkų. Atstovas maskoliškųjų socialdemokratų Plechanov, gyvenęs nuolat Genevoj, pasakė, niekuomet nieko apie lietuviškuosius socialdemokratus negirdėjęs. Autorius straipsnio tyčiojasi iš tokios p. Plechanovo nekaltybės: „žmogus — sako p. L. G. — turėtų būt neišpasakytai ausylas, idant gyvendamas ant Genevos ežero krašto galėtų girdėti, kas atsitinka lietuvių giriuose.“

Tokią p. Plechanovo taktiką p. autorius papeikia, sakydamas: „jau vien dėlto, kad draugas Plechanov yra rusas, turėtų jis dėlei internacionališkų priežasčių saugotis kiekvieno žingsnio, kuris galėtų iššaukti nesusipratimą, būk jis norįs prisisavinti sau tiesą spręsti (Verfügungsrecht) apie lietuviškąjį socializmą teip, kaip daro rusų valdžia su lietuvių tauta.“

Antru lietuvių priešininku buvo p. Rosa Luxemburg, kuri reprezentavo „Socialdemokratiją Lenkų Karalystės ir Lietuvos“. Tai esanti grupa, kuri turi savo pasekėjus vieninteliai industrijinuose Lenkijos centruose, ypatingai Varšavoj ir Bialostoke (prigulinčiame prie Lietuvos tik, iš „policijinio“ atžvilgio), susidedanti iš vienu lenkų ir žydų ir „nė vieno žodžio lietuviškai neatspaudinusi“, o kad ji vis gi pavadino save ne tik Lenkijos, bet ir Lietuvos socialdemokratija, tai „turį tiek jau reikšti, kiek tai, kad ir caras, tarp kitko, vadina save Holstein'o ir Oldenburgo hercogu“. Dėlei tokios taktikos p. R. Luxemburg autorius užtėmija: p. R. L. išrodo veikianti vardan tos politikos, kurios tikslu yra „lietuvius varu lenkinti.“

Reprezentacijos tiesą ant kongreso pripažinęs L. S. D. P.-jai vien p. Walecki, at-

stovas Lenkų Socialistų Partijos (P. P. S.) Lenkų Karalystės, prūsiškosios Lenkijos ir lenkiškosios Socialdemokratijos Austrijos, bet jo atsiliepiamas su kritika p. R. Luxemburg prieštaravimo nebuvęs įtrauktas į kongreso protokolą.

Kalbėdamas apie svarbumą šio klausimo autorius sako: tas klausimas paliečia ne tik 2 milijonų lietuvių, bet visus ne-rusus, gyvenančius po rusų valdžia, iš viso 50 mil. žmonių; kadangi tik laisvė mokina kritiškai samprotaut, todėl daugumas rytiečių (Ost-europäer) protauja ne kritiškai, tik fanatiškai, ir nesumanęs rusiškieji socialdemokratų-centralistai, išgirdę apie Kongreso rezoliuciją, nors ant greitųjų įstatytą, priims tą žinią kaip šventą teisybę ir ant ne-rusiškųjų socialdemokratų žiūrėsia kaip ant buržuaziškai-nacionalistiškų grupų, o iš to turėjanti naudą tik maskolių valdžia...

Motyvuodamas reikalingumą pripažinimo L. S. D. P. kaip savarankiškos organizacijos p. autorius kalba plačiai apie lietuvių tautą, jos gyventojus, politiška padėjimą, rusifikaciją, uždraudimą spaudos, uždraudimą pirkti žemę etc.

— „Apšvietimo ministerijoj pakeltas projektas apie leidimą mokslo valdžioms lietuvių apgyventose vietose įvesti į elementarišką mokyklą alfabetą lotyniškai-lietuvišką, vieton rusiškai-lietuviško, jei-tik vietinės sąlygos būtinai to reikalauja. „Западн. Годосъ“.

Mokslo komitetas ministerijoj apšvietimo, pasiremdamas ant raporto kuratoriaus Varšavos Mokslo apygardos nusprendė įvesti išguldymą lenkiškosios kalbos visose mokinėjų seminarijose Varšavos mokslo apygardoj, išskyrus Veiverių seminariją. Ant protokolo Mokslo komiteto yra tokia rezoliucija: „sutinku ir randu už reikalingą daiktą pranešti apygardos kuratoriui, kad geriau būtų neskirti lietuvių, baigusių Veiverių seminariją, į lenkišką mokyklą.“ („Kurjer Polski“ Nr.?) Ss.

Korespondencijos.

Vilnius. *Atidengimas Kotrynos stovylos.* Baisi ir laiminga buvo ta diena: baisi, nes raudonos vėliavos priminė praliėtą kraują mūsų brolių kankintinių, o lytus — ašaras, kuriose paskandino nelaimingą mūsų tėvynę Kotryna II; o laiminga buvo šita diena dėlto, nes ji sugriovė darbą mūsų priešų. Darbavosi jie daug metų, kad mūsų širdise užgestų tėvynės meilė, stengėsi mumis suvarginti po vergystės jungu, atėmė mums visas tiesas žmogiškas, norėjo sutrypti mumis, kaip kirminą, ir iš dalies tas jiems ėmė sektis. Daugumo širdise pranyko neapykanta, skriaudos

patirtos tapo užmirštos ir beveik patys lietuviavai buvo bėtiesia rankas sandorai tvirti.

Bet šita diena pabudino viską primirštą, vėjas svilpiniuojantis tarp raudonų vėliavų suteikdavo balsus visai panašius dejavimui mūsų brolių žudomų ant Lukiškės ir širdise pakilo audra, pakilo troškimas keršto ir spēka stoti kovon.

Nesitikejio valdžia, kad visi žmonės būtų sušunėję, dėlto prieš atidengimą stovylos, Sviatopolk Mirski patiekė pietus ir sukviėtė atstovus lenkų tautos, kad perprastų jų dvasią. Jiems susirinkus, pasakė prakalbą kurią iš-tisą talpinu čionai:

„Pakviečiau jus, ponai, norėdamas širdingai ir atvirai susiprasti su jumis. Teko man girdėti, kad bajorai svyruoja, ar prisidėti prie apeigos atidengimo ciecorienės Kotrynos stovylos. Aš visai perprantu jūsų jausmus, kad tai gali būti sunku, nes šita stovyla primena jums liūdus atsitikimus. Bet aš prašau suvaldyti savo širdį protu. Kad šita stovyla taptų pastatyta Varšavoj, laikyčiau šitą už netakingą ir beprotišką pasiūlymą, bet čionai reikia į tą atsitikimą žiūrėti, kaip į įvykusį faktą, akimis Rusijos valdžios.

Į šitą stovylą žiūri valdžia, kaip į santaikos ženklą, kaip į naują erą, kuri suteiks jums tiesas lygias vidurinėms gubernijoms, ko jūs pats trokštate. Ypatinai tolymame saulėtekyj, kame lieja kraują vienodai rusai, lenkai, lietuviai ir žemaičiai, prašau apie šitą atėjusią jums naują erą, pranešti savo pažįstamiems. Jūs pažįstate pri-lankius mano jausmus ir troškimą labo, norėčiau padaryti jums bendrais teip gyvenime kaip darbe. Man pasisekė paskirti jus žemiečių viršininkais, kiek tai buvo galima. Jeigu aš teip elgiaus iki šiol, galiu būti naudingas ir toliaus, būdamas Mi-nistru vidaus dalykų ir stovėdamas arčiaus vieš-paties ciecoriaus. Kada kalbėdamas su jo didybe priminiau apie laisvę tikėjimo, tai viešpats pašoko nuo kedės ir tarė: „Šito ir aš noriu, tai svarbu!“ Dėlto kad ir toliaus galėčiau rūpintis jūsų reikalais, turite mane paremti laike atidengimo stovylos, kad viešpatis brolis, kups bus čionai, galėtų matyti jūsų prielankumą ir papasakoti viešpačiui. Ant jūsų pasiūlymo bus atkreipta atida ir užrašyti jūsų netikė jausmai, jeigu jie apsireikštų.

Ot tai mano prašymas prie jūsų, ponai, padarykite man šitą brangią dovaną atsisveikindami.“ —

Gerai pasakė Mirski, kad tai jam „brangi dovana“: tauta, kurios atstovai tokias dovanas dalija budeliams savo brolių, nupuolė jau visai ir nustojo tiesos gyventi, tokia tauta tai lavonas supuęs, kuris negali atsigauti. Atstovai lenkų tautos padarė dovaną, aukavo savo išmintį, savo pareigas, visus žmoniškus jausmus, prižadėjo visi būti ant atidengimo stovylos ir prisidėti, kaip galėdami, kad kuo-iškilingiausia ta apeiga įvyktų.

Atėjo iškilmės diena.

Pilnos gatvės prisklido pasamdytų šnipų, policijos ir žandarų. Kariūmenė raita ir pėščia visai apginkluota apsiautė rinkiu visą geležinę tvorą, kuri lenkė vietą šitos biaurios komedijos. Daržas pas Gedimino kalną prisklido žydų ir visokių išgamų. Vietos pir-

moj eilėj buvo mokamos po 3 rublius. Bildėjo būgnai, spengė trimitai, kas valandą prasiskleizdavo gyvas mūras, apjuosiantis vietą kur stovėjo geltonu skurliu apsiausta stovykla, ir į vidų įeidavo kas valandą naujas komedijantas. Margavo popai savo blizgančiais rūbais, juodavo kunigai, ir tarp jų Lenkijos ponai-pilioriai. O į tą visą susirinkimą žiūrėjo su atyda keletas rotų kazokų su nagaikomis ir kitokiais atributais maskolijų valdžios, kad gesytų, jeigu kame nors blikstelėtų kokia netikusi kibirkštėlė. Bet tos nebuvo matyt, pilioriai buvo kaip pajacai nariniai ir kaip Mirski patraukė virvelę, taip jie maitojosi, paklusnūs žiūrėjo į akis budelių, atspėdami net jų mintis. Valandomis primindavo jie mokintus šunis, stovinčius ant dviejų kojų prieš štuk-meistrą ir bevizginančius uodegą. Žiūrėjo į stovyklą, vaipėsi melniai, patogiai, kaip liakajai.

Mirski, genijališkas štuk-mistras, triumfavo, žiūrėjo iš aukšto į savo darbą ir tarytum glostė žilas galvas piliorijų, norėdams parodyti savo malonę. Kaip visada po laidotuvių, taip ir čia, palaidoję ponai pilioriai savo ypatybę, gavo vėl pietus. Karietos ir visokie ekipažai lydėjo Aleksiejų, pirma važiavo stačias policmeistras šaukdamas: „staronis! staronis!“ ir žiūrėjo į minią, apgulusių vieną ir antrą pusę gatvės, ar iš ten ne kris kas nors pavojingo. Bet ten ant laimės nieko daugiau nebuvo apart žyduką, visa gatvė smirdėjo silkėmis ir cibuliais — uhhha! girdėt buvo šaukiant, ir žydiškos micelės juodavo iškeltos kaip juodvarnių būris, maitą išvydęs; krankimas dar stiprino šitą regyklą. Paskui policmeistro kirtu kaip arkliai gali iššokti Mirski ir Aleksiejus, mojimui rankos dėkavodamas chalatuotiems patrijotams už išreikštą jausmą per krankimą.

Šitas nuolankumas piliorijų atnešė nemažą naudą. Antanas Tiškevyčia įgijo nominaciją kamergero ir kamerjunkerio, apart to baltas kelnes ir kilpų gniūžį ant blizgančio mundieriaus, kiti paliko besilaižą — su viltim, kad ir jiems kaptels kas nors. Tarp tų liakajų, tarp tų parsidavėlių nebuvo nė vieno lietuvio, nė viens lietuvis nenulenkę galvos prieš tą stovyklą, nė vienas lietuvis neatnešė nė jokios dovanos... Z.

Maskolija. Užstojus vidaus dalykų ministeriu Mirskiui Maskolijos cenzūra tapo atlaidesnė. Paveizdan, „Русскія Вѣдомости“ (N. ? Red.), kaip rašo „Nowa Reforma“ N. 254, išdryso viešai apskelbti kritiką politiško Maskolijos surėdymo:

Prilyginęs šios gdynės rusiškąją biurokratiją prie „opričnikų“ Jono Baisiojo, tokiu būdu atsiliepia organas rusiškųjų profesorių:

„Laikas pagaliaus ramiai ir rimtai prisižiūrėti reikalams mūsų tėvynės. Išsitikėjimas visūmene, taip senai lauktas, tapo pagaliaus apreikštas ypatos, pastatytos pirmakajį vidaus dalykų ministerijos. Dabar būtinai yra reikalinga, kad tas išsitikėjimas — subjektyviškas vieno žmogaus jausmas — taptų objektyviška ystatymiška norma, užtikrinta taip stipriomis gvarancijomis, kad santikis valdžios su visūmene negalėtų pareiti nuo tokio atsitikimo, kaip persimainymas ypatų valdančių. Vyriausiu šio laiko reikalu yra reguliariškas išleidinėjimas įstatymų, nepriguljis nuo administracijos invazijos. Dėlto būtinai reikia prileisti prie darbo įstatymų išleidinėjimo tautos atstovus. Nėsa jau laikas pripažinti Maskolijos tautai tiesą spręsti apie savo reikalus.“

Prie liberališkų laikraščių, išdryusių kritikuot esančią tvarką reikia priskaityt teipgi „St. Peter. Vied.“, „Rus“ ir ypatingai nesenei pradėjusi išeit „Naša Žizn“. Bet paskutinysis laikraštis už kritiką intendantūros tapo nubaustas uždraudimu kolportażo.

„Russkija Vied.“ reikalauja, kad nusikalčiai spaudzinto žodžio būtų pavesti kompetencijai prisaikintųjų teistojų.

— 19, 20 ir 21 d. (n. st.) lapkričio iš iniciatyvos ministerio vidaus dalykų S. Mirskio tapo sušauktas susivažiavimas zemstų atstovų. Susivažiavusių buvė 102. Seimas buvo atliktas „privatišku“ būdu, prie uždarytų durų, paslėptas nuo publikos akių, nuo akių kritikos. Todėl tas seimas įgija vertybę nedidelę, tiktai kaip balsas patariantis, kaip ministerijos įtaisytas ekzamenas, kaip ministerijos roda.

Seimo nusprendimai apima 11 punktų. Reikalaujama „nepalytėtinumo ypatos“ ir „privatiško gyvenimo“ (p. 5), „laisvės sąžinės ir tikėjimo“, „laisvės žodžio ir spaudos“, teipgi „laisvės susirinkimų ir draugysčių“ (p. 6); „tiesos ypatiškos (civiliškos ir politiškos) visų valstiečių Rusijos turinčios būt lygios“ (p. 7), reikalingas esąs „reguliariškas veikimas tautos reprezentacijos, kaip speciališkos renkamos institucijos, kuri išleidinėtų įstatymus, sustatytų viešpatystės biudžetą ir kontroliuotų administracijos veikimą“ (p. 10).

Toks seimas Maskolijoje ne naujiena. Viešpataujant Kotrynai II, 30 liepos 1767 m. tapo sušauktas tikras parlamentas, rinktinis. Buvo 150 atstovų bajorijos, 200 atstovų miestelėnų, 50 laisvų ūkininkų, 50 nuo svetimų Maskolijoje gyvenusių tautų, 70 nuo kareivijos, 27 didžiūnų. Tas parlamentas darbavosi iki 15 d. gruodžio 1768 m., t. y. veik 1½ metų.

Iš to matyt, kad pirm 137 metų buvo valdžios leista daug geresnė gyventojų reprezentacija, negu dabar. Z.

Nuo „Žiburėlio“.

Keli „Žiburėlio“ visatinio susirinkimo nutarimai.

2. Apgarsinti, jog 1903/4 metai paliko 2 mėnesiais trumpesni t. y. buvo tik 10 mėnesių per tai, kad 1902/3 metų apskaita buvo užbaigta ne 1 d. liepos, kaip buvo 1903 metų susirinkimo nuspręsta, bet 1 d. rugsėjo 1903 metų. Tokiu būdu 1904 metų „Varpe“ apgarsintojų apskaitoje tur būti vietoj „1 d. liepos“ pastatyta „1 d. rugsėjo“.
3. Peržiūrėta ir užtvirtinta apskaita nuo 1 d. rugsėjo 1903 m. iki 1 d. liepos 1904 m. . . .
4. Prie § 5 įstatymų pridėti pasergėjimus:
 - I. „Toksai sąnarys ne vėliau kaip vieniems metams praslinkus gali būti priimtas atgal į draugystę be balsavimo, jei užmokės įnašą už praleistus metus“;
 - II. „Susirinkimas gali paliuosuoti sąnarį nuo įnašos už apsvarstomuosius metus“.
5. Susinešimams turėti viešą adresą, kurs būtų pridodamas prie įstatymų, apskaitų ir laikraščiuose garsinamas.
7. Garsinti kuo plačiausias apskaitas keliuose laikraščiuose.
8. Išleisti į visūmenę tam tikrą atsišaukimą, kviečiantį prisidėti prie „Žiburėlio“.
9. Atmesti projektą komisijos sąnariams priimti ir palikti § 2, kaip buvus.
11. Išpildyti pernykščio susirinkimo nusprendimą apie išleidimą atviro laiško „vargo pelės“ ir išleisti už paskolytus tam tyčia pinigus dar du atviro laiškelius.
12. Priimti vyskupo Baranausko biustą Kaz. Uliauskio darbo, atliedinti jį ir pardavinėti; paraginti A. L., kad pasiskubintų padaryti d-ro Kudirkos biustą.
16. Atmaityti § 15 šiaip: „Susirinkimas yra tik tuomet tiesusotas, jei susirenka $\frac{1}{3}$ dalis sąnarių; permainymui įstatymų reikalinga nemažiau, kaip pusė visų sąnarių.“
18. Padidinti stipendiją J. J. nuo 120 rub. iki 180 rub., L. O. nuo 120 iki 180 rub., duoti stipendiją O. Y. 180 rub., U. A. 180 rub., ir A. L. 360 rub.

Susirinkimo peržiūrėtoji ir užtvirtintoji apskaita.

Į e m i a i.

Nuo praėjusiųjų metų liko	2,78 rb.
Skolos sugražino E. R.	100,00 "
" " N. A.	25,00 "
Sąnariai įmokėjo	55,00 "

Lioterija sąnario M. U. pataisyta (bilietai buvo po 10 kap. serijoms po 100; fantų prekė nuo 15 kap. iki 100 rb.; vienas fantas prisiėjo ant 25 bilietų) davė	200,00 "
Antroji sąnario M. U. pataisytoji lioterija	70,00 "
Š. R. lioterija	60,00 "
D. O. lioterija	62,70 "
Padidinimui A. L. stipendijos nuo nežinomo	100,00 "
Per sąnario E. O. — Eglės rankas	45,00 "
" " T. O.	48,10 "
" " O. J.	16,00 "
" " A. U.	16,00 "
" " M. U.	6,00 "
" " O. G.	3,00 "
" " E. V.	30,00 "
" " A. J.	10,00 "
Nuo linksmųjų	31,50 "
Škotijos šviesos Draugystės auka per M. S. rankas	9,25 "
	<hr/> 890,33 rb.

Iš l e i d i m a i.

Stipendijos: A. L.	300,00 rb.
A. L. pinigų nusiuntimas	2,90 "
" U. A.	150,00 "
" J. J.	120,00 "
" pinigų nusiuntimas	0,25 "
" L. O. (nuo 1. I. 04)	60,00 "
Paprastoji pašalpa O. Y.	60,00 "
O. Y. pinigų nusiuntimas	0,56 "

iš viso 693,71 rb.

Ateinantiems 1904/5 metams liko 196 rb. 62 kap.

Be to dar yra padidinimui A. L. stipendijos 30 rb. 1903/4 metams pasibaigus buvo 14 sąnarių.

Sąnariškų įnašų neįmokėjo 3 sąnariai. Priimti 8 nauji sąnariai. Iš viso dabar yra 22 sąnariai.

Rugsėjis 1904 m. „Žiburėlio“ Vyriausybė.

Aukos L. D. P. reikalams.

Nuo atspaudimo „Pasiskaityk skriaudžiamas lietuvi“ atlikę pinigai	4,44 mk.
Kr. Juška iš Port Elizabeth (Afrika)	4,65 "
N.	25 rub. 54,00 "
	<hr/> 63,09 mk.
Buvo (žr. Varpas Nr. 9—10)	2151,86 "
	<hr/> iš viso 2214,95 mk.
	3. XII. 04. M. Saunus.

T U R I N Y S.

Dviguba našta. — Mūsų vyriausias tikslas. *Tilvikas*. — Prie mūsų taktikos. *Berželis* ir *K.* — Maskolija prieš Europos teismą. — Iš svetimų laikraščių. — Korespondencijos: Vilnius, Maskolija. — Nuo „Žiburėlio“. — Aukos L. D. P. reikalams.

Redakcijos ir Administracijos adresas: M. Saunus, Tilsit, Ostpreussen, Fabrikstrasse 27. Atsakomasis Redaktorius: J. Lapinas. — Spaudzinta pas Otto v. Mauderodę, Tilžėje.